

Kellerid

pp. — see on pisut
ndi ameeriklasest.
pole näidendi nõrk
mis õnneks on la-
telise kunstniku A.
opis välja kärbitud

et saame üsna tuge-
poloogiliselt tõhusa
stap kellerite, hea-
väästjate maski var-
ka rahahaide kisk-

Joe Keller ja ta po-
poolt muudetuna
m ütlev, kui autori
v „Kõik minu po-
elde Paul Pinna Joe

hoogne ja nüansiri-
kas pisut üle pakub,
i kiskjahinge lahti
väliselt heasüdam-
asmees, kes muret-
anneb kõigile kaasa,
kättisse tagasi võtma

osanikku, kes teda
nud". Sisimalt aga
t kiskjat, kes, aima-
seb õiglus, mis võib
nasugustelt aru pä-
ndakaitsele. Arusaa-
sile Kelleri musta si-
le pole miski püha,
le marionetid tema

on isegi tema poeg
astatu Ann Dewer,
e alluvast Baylessist,
ärarippuvast maja-
vast Lewbyst (ka sel-
peab olema Kellerile

Chris, tema järelejä-
lugi pisut tormakas ja
vana Keller teab, et
eg ja pärib kord te-

ma raha ning ellusuhtumise, seepärast ta ei muretsegi tema „tujude“ pärast. Ja seepärast ongi ta suuresti üllatatud, kui Chris temaga ei soostu ja näidendi lõpul isast lahku lööb.

Aga mitte ükski vana Kellerit ei ümata Chriši teguviisi, see üllatab ka näidendi vaatajat. Ja selle üllatuse põhjus ongi jälle üks neist paljudest selle muidu hea näidendi nõrkadest kohtadest. Me näeme näidendi kulgedes selgesti, et Chris aimab, et ta isa on kaabakas. Kuid ta varjab seda ja mängib ateisti teiste ees, nagu tahtes endki isa suhtes vastupidises veenda. Praegusel kujul ei suuda R. Nuude, Chriši kehastaja, meid veenda ateistina ega ka kellerite pärimuste kandjana. Tema olemus jääb meile väga segaseks. Ka väline osakundus pole Nuudel hästi õnnestunud. Näiteks see must kahupea-parukas. —

See pole ameeriklane, see on pigem hispaanlane. Tundub, et R. Nuude ei oska selle osaga midagi peale hakata. Nuudel domineerivad kaks tugevat annet: anda lihtsaid, mehiseid tüüpe (major Kuslap) või olla väga hea koomik (lambur Shakespeare'i teoses „Nagu soovite“). Käesolevas osas kipuvad esilduma need mõlemad omadused — siiras mehelikkus ja koomilisus (armastustseenides): Kelleri pojale, ühele kellereist, ei tundu kumbki sobivana.

Uht karaktersest raskeimat rolli kehastab näidendis Katrin Välbe Kelleri naisena. Tema on õigesti kaval, hoolimatu, oma mehe süüst teadlikuna seda salgav, kuni lõpuni temaga ühte hoi-
dev. Ta ei taha leppida ega ole harjunud leppima mingi kaotusega. Ja kuigi on ilmne, et kaotus surmasaanud poja läbi on olemas, salgab Kate Keller selle maha, sundides teisigi uskuma vastu-
pidist. Poja surm on esimene pikselööök nende kivinenud usku oma ja oma raha kõikvõimsusse, ja see peab olema vale, sugereerib endale ja teistele Kate.

Kehastades naiskellerit on Katrin Välbel täita raske osa: tahame ju temaski (nagu ka Joe Kelleris) mõista tüüpilist, Ameerikat valitsevat inimmonstrumit, kellele sõda on äri, inimelu äri vahend ja raha võimu määraja.

Olgu see raha siis verine või mitte. Joe Kelleri karakter kellerite esindajana Pinna poolt antuna on selge. Katrin Välbe aga, tundub, suudab näidata end Joe Kelleri naisena rohkem kui tüüpilise naiskellerina. Veel teine küsimus. Stanislavski, realistliku kunstiteatri looja, ütles, et kunst (teatris) on õige siis, kui vaatleja unustab, et ta on teatris, kui ta tunneb, et ta ees rullub elu.

Katrin Välbe on tugev karakternäitleja, kuid tema Kate Kelleris on pidevalt tunda pinget, hialdatud diktsiooni-rõhku, ja see kõik tekitab mulje, et näeme siiski mitte elu, vaid head teat-
raalsust, mängu, kus näitleja päris meisterlikult rakendab lavatehnilisi võtteid, pannes meid teda imetlema, aga mitte unustama, et tegu on teatriga.

Viimane asjaolu pisut segab meid kogu selle lavastuse juures. Näiteina võiks veel tuua Lydia Lewby L. Aru ja Ine Baylessi, majaansti, Olev Eskola kehastuses Olev Eskola on andekas näitleja, kuid tal on kalduvus matkida kunagi loodud karaktereid. Miks peab, näiteks muidu väliselt süm-
paatne, aga pisut tahtejõuetu majaanst kõnelema saksa ohvitseri õ-ga õ ase-
mel ja kandiliselt saksapärase häälda-
misega? Eks taha me ju temaski näha tüüpilist ameerika arsti, kes selleks, et elada, allub rahatuusade tujudele.

Päris sümpaatsena jäi lavastusest meelde Anne Dewer Heli Viisimaa osakäsitluses. Tema Annes on loomulik-
kust ja lihtsust, millest jääb helisema teatav siiruse toon, mida me usume sel-
le Deweri tütre, kes tema poja sõ-
nade järgi on „vaikne talleke“, kohuse-
truu ametnik Kelleri tehaseis. Ja just selle mulje tõttu tundub pisut ebaustavana see katego-
rilisus, millega Anne usub oma isa süüd. Aga siin tuleb jälle polemiseerida mitte Heli Viisimaa, vaid kirjanik Milleriga.

Omapärase naiskujuga loob Astrid Lepa doktor Baylessi naise Suenaga. Kuid jääb tunne, et on tarvitatud liig tugevaid toone tema väljenduse robustsuse rõhu-
tamisel. Selliseid naisetüüpe võib ju esineda Ameerika haritlaskonnas, kuid

kas see on tüüpiline Ameerika arsti naine? (Näidendi iseloomu kohaselt ot-
sime seal tüüpilist.) Kas saab nii ran-
ge, väljendustes hoolimatu ja kandiline naine olla endine haiglaõde? — Ma usun, et ei.

Alfred Meringi Lewby, horoskoopide koostaja ja müstitseerija, jäi küll pisut koomilise alatooniga „satiiriliseks killu-
keseks“, nagu mainib arvustaja, kuid kas tema olemus pole liialt kerge? Ta tundub selleks liiga rumalana, et mõni „praktiline“ ameeriklane temalt horos-
koobi telliks ja tema juttu usuks.

Uhiskondliku süüdistaja osas, George Dewerina, näeme Stalini preemia lau-
reaati Lembit Rajalat. Temalt pidanuk-
sime nägema teise, progressivse leeri esindajat. Algusest peale, kui ilmub la-
vale George, tunneme tema põlgust kel-
lerite vastu. Siis surub Kate kavalus teda kõhklema, ta peaaegu nõustub einestama koos Kelleritega, kuni ta tabab Kate'ilt äraandliku lause, et tema mees pole „kunagi haige olnud“. Ometi, Kelleri väite järgi kohtus, olnud ta siis hal-
ge, kui tehaseist „ilma tema teadmata“ väljastatud praaklennukios. George leiab taas enese. Osa täitmisel oleks aga tahtnud vähem kuulda sõimlevat tooni. Rahulik, vaimselt üleolevam süüdistus oleks jätnud tugevama mul-
je, oleks jätnud arusaama, et Ameerika leidub ka kellereid läbinägevaid inimesi, kes neid mitte ainult ei süüdis-
ta, vaid kas või tulevikuski on võimelised nende vastu võitlema. Rajala George'ist tundub, et ta jääb kellereile siiski liiga nõrgaks vastaseks.

Need on üksikud mõtted ja soovid, mis tekkisid minul kui tavalisel teat-
rikulastajal jälgides lavastust „Joe Keller ja ta pojad“. Võib-olla on minu arvamus mõndagi ekslikku. Kuid tõlk, et erisoove tekkis, et näidend lubas ühel tavalisel vaatlejal ainult nautimi-
se kõrval seal ka puudujääke leida, näi-
tab, et realistliku teatri seisukohast võiks selleski muidu päris terviklikus lavastuses mõndki veel paremaks korri-
geerida.

Rein Nugis